

6 בדצמבר 2018

לכבוד

חבר הכנסת אורי מקלב

יושב ראש ועדת המדע והטכנולוגיה

הכנסת

שלום רב,

הנדון: דיון בוועדת המדע והטכנולוגיה בעניין הנגשת אתרי ושירותי ממשלה לחברה הערבית

לקראת דיון ועדת המדע והטכנולוגיה הקבוע ליום 10 בדצמבר 2018, תחת הכותרת "הצורך בהנגשת אתרי ושירותי ממשלה לחברה הערבית", להלן התייחסותה של האגודה לזכויות האזרח לעניין שבנדון:

1. האגודה לזכויות האזרח פועלת מזה שנים רבות מול משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, וגופים ציבוריים הפועלים מטעמים למען הנגשת כלל השירותים הציבוריים והממשלתיים לאזרחים הערבים, בשפה הערבית. חרף ההתקדמות המבורכת שחלה בשנים האחרונות בעניין זה, והזמינות ההולכת ומתרחבת של שירותים ממשלתיים וציבוריים בשפה הערבית, בדיקה פשוטה של המצב בשטח מלמדת כי הדרך להנגשת כלל השירותים הציבוריים לאזרחים הערבים עוד ארוכה, והפערים בין הנגישות של אזרחים יהודים וערבים לשירותים ממשלתיים בסיסיים עדיין גדולים ודורשים טיפול יסודי ומיידי.
2. כך למשל, רק לאחרונה פנתה האגודה לשירות התעסוקה הישראלי בדרישה להנגשת כלל השירותים עליהם אמון שירות התעסוקה, הן בלשכות התעסוקה הפרוסות ביישובים רבים, והן השירותים המקוונים, בשפה הערבית. בין היתר דרשנו כי יתורגמו כל הטפסים החיוניים לצורך קבלת קצבאות ושירותים משירות התעסוקה לשפה הערבית, וכי תתאפשר לדורשי השירות הערבים לקבל מענה לפנייתיהם בשפה הערבית.
3. אחד מהמשרדים המרכזיים מולם פעלה האגודה לאורך שנים לצורך הנגשת שירותים חיוניים הינו משרד החינוך; האגודה פנתה שוב ושוב בשנים האחרונות אל הגורמים הרלוונטיים במשרד החינוך בדרישה להנגשת חוזרי המנכ"ל הקיימים והחדשים לאנשי החינוך ולהורים הערבים, לתרגום בחינות בגרות והתאמתם לנבחנים הערבים, ולהנגשת האתר של המשרד, על כל שירותיו, לשפה הערבית. חרף הצהרות משרד החינוך, בדיקות עדכניות מטעמנו העלו כי תהליך ההנגשה עוד רחוק מסיום, וכי רבים מחוזרי המנכ"ל החדשים והישנים אינם נגישים בשפה הערבית, כמו שירותים רבים אחרים משרד.
4. אחד ממשרדי הממשלה שעבר כברת דרך בתהליך ההנגשה של שירותים לאזרחים הערבים הינו משרד התחבורה; כך, ניתן להתרשם כי להבדיל מבעבר, ביישובים רבים במדינה הותקנו שלטים אלקטרוניים המציגים את שמות תחנות האוטובוס בשפה הערבית, ובחלק מהיישובים אף נוספה למערכת הכריזה באוטובוסים כריזה בערבית. יחד עם זאת, תהליך ההטמעה של השפה הערבית בכל תחנות האוטובוס והאוטובוסים טרם הושלם, ותהליך דומה וחשוב לא פחות, להנגשת שירותי הרכבות לשפה הערבית טרם החל.

5. הדוגמאות המנויות לעיל הן רק חלק מהשירותים החיוניים שחובת הנגשתם לאזרחים הערבים טרם הושלמה; המוסד לביטוח לאומי, רשות האכיפה והגביה, רשות שדות התעופה, רשות הטבע והגנים, לשכת הפרסום הממשלתית, לשכות הרווחה ברשויות מקומיות בכלל, ובערים מעורבות בפרט, ומשרדי הממשלה השונים הם דוגמאות נוספות לגופים ציבוריים חיוניים שצריכים לעבור תהליך הנגשה יסודי ומקיף מייד.
6. אין צורך להכביר מילים אודות חשיבות ההנגשה של כלל השירותים הממשלתיים לאזרחים הערבים במדינה. המצב הקיים היום בו שירותים ממשלתיים בסיסיים וחיוניים אינם מונגשים לאזרחי המדינה הערבים ואינם זמינים בשפה הערבית מהווה הפליה על רקע לאום במימוש זכות היסוד לשוויון, ופוגעת ביכולתם לממש את זכויותיהם ולקבל את השירותים המגיעים להם.
7. כידוע, השפה הערבית הינה שפה רשמית במדינת ישראל, ורשויות המדינה או כל גוף הפועל מטעמן מחויבים לכבדה ולאפשר את השימוש בה בהתנהלותם מול האזרחים הערבים. אי שילובה של השפה הערבית כאמור מנוגד הן לחקיקה והן לפסיקת בית המשפט העליון: הוא פוגע במעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית במדינה, המעוגן בסימן 82 לדבר המלך במועצתו וכן עומד בסתירה מוחלטת להחלטות שיפוטיות רבות, ביניהן ההחלטה בבג"ץ 4112/99 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל ואח' נ' עיריית תל-אביב-יפו (פ"ד נו(5) 393, (2002)) שקבעה כי השפה הערבית היא "שפתו של המיעוט הגדול ביותר בישראל, החי בישראל מימים ימימה. זוהי שפה הקשורה למאפיינים תרבותיים, היסטוריים ודתיים של קבוצת המיעוט הערבית בישראל." (עמ' 418-419 לפסק הדין).
8. בית המשפט אף הכריע ביחס לתרגום טפסים של רשויות המדינה לשפה הערבית ומתן שירות בשפה זו. הוא עשה כן בשתי עתירות עקרוניות שהוגשו נגד המוסד לביטוח לאומי, אשר בעקבותיהן תרגם גם משרד הפנים חלק מטפסיו לשפה הערבית (בג"ץ 8031/12 המוקד להגנת הפרט נ' מנכ"ל הביטוח הלאומי (פורסם בנבו, 5.6.2014); בג"ץ 2203/01 אב"י נ' המוסד לביטוח לאומי (פורסם בנבו, 7.1.2009)).
9. זמינות שירותים וטפסים בשפה הערבית היא היבט קריטי בהגנה על זכותם של האזרחים הערבים לשוויון בכלל ולהנאה שווה מן השירותים שנותנת כל רשות ורשות בפרט. הקפדה על טפסים ושירותים בערבית מונעת סרבול הליכים, הארכתם יתר על המידה ובזבוז זמן ומשאבי כוח אדם יקרים למערכת ולאנשים הנזקקים לשירות. שירות מלא בשפה הערבית מסייע ברכישת בקיאות והבנה, הנדרשים לשם הבטחת אספקת שירותים חיוניים לאזרחי המדינה הערבים.
10. לאור האמור, ולשם הנגשת כלל השירותים הממשלתיים לאוכלוסייה הערבית, אנו פונים אליכם בבקשה, כי תפעלו לחייב את כלל המשרדים הממשלתיים, לדווח לוועדה בהקדם האפשרי אודות זמינות שירותיהם בשפה הערבית, ובפרט, אודות היקף ואיכות השירותים האמורים; וכן לגבי תכניות העבודה שלהם להנגשת שירותיהם בערבית. כמו כן, נבקשכם לקיים דיוני מעקב עיתיים כדי להבטיח את הנגשת כלל השירותים הממשלתיים בשפה הערבית.

בברכה,

אבן ברי סנא, עו"ד